

LUKEŠ BYL ZÁMOŽNÝ SEDLÁK, ALE RÁD HEJŘIL. PROTO nebylo divu, když mu za několik let z celého jmění nezůstalo nic více než rozdrchaná chalupa. Tu teprv nabyl rozumu. Teď by byl hospodařil, kdyby byl měl s čím. Dokud byl v dobrém stavu, přál si často míti jen jedno dítě, a Bůh ho nevyslyšel; ale když si ho nepřál, když neměl sám pro sebe co jíst, porodila mu žena děvčátko. Škrábal se arci za ušima nad tím nemilým požehnáním, ale co bylo dělat. Šel tedy k jedné chudé známé a žádal ji, aby jeho ženě při křtu posloužila; ale ta se nechtěla zadarmo ani hnout. Mrzut nad nevděčností lidskou vrátil se k ženě a povídal jí to.

„Vidíš, Lukši,“ pravila tato, „jak to je, když člověk nehospodaří; dokud jsme byli bohati, sám rychtář nám všechno k vůli udělal, a teď mi ani ta nejmizernější nájemnice nechce posloužit. Ubohé dítě, jak se třese; vždyť nemám ani chatrné pleny, bych je zaobalila; na holé slámě musí ležet! Ó Bože, smiluj se nad námi!“

Tak hořkovala a bědovala ubohá žena a nahé nemluvně slzami kropila. Než najednou utřela slzy a na muže, který zamyšlen se založenýma rukama u ní stál, radostně se podívala, řkouc k němu: „Prosím tě, Lukši, jdi k bývalé sousedce, ona je zámožná a já jsem byla jejím dětem za kmotru, jdi a popros ji, aby ona teď mému dítěti posloužila.“

„Nevím, milá ženo, nevím, jestli se nemýlíš, mně se zdá, že zprázdna pořídím.“

S těžkým srdcem kráčel Lukeš okolo svého bývalého statku k staré sousedce.

„Pozdrav Pánbůh, milá kmotra!“ řekl vejda do světnice. „Má žena vzkazuje vám pozdravení, a poněvadž nás Bůh dceruškou obdařil, prosí vás, abyste jí při křtu svatém posloužila.“

„Milý Lukši,“ řekla sousedka úštěpačně, „já bych ráda šla, ale časy jsou zlé, člověk potřebuje každý krejcar a takovým žebrákům, jako vy jste, musí mnoho založit; proč nejdete k jinému, proč právě ke mně?“

„Protože vám žena také posloužila.“

„Aha! tak to má být jako půjčka za oplátku, a já mám dát tolik vám, jako vy mně? Kdybych byla tak štedrá, jako vy jste byli, přišla bych také tak daleko. Jděte, jděte, nepůjdu ani krok.“

Lukeš zatvrzelé ženě ani slova neodpovídaje odešel s pláčem domů. „Vidíš, milá stará,“ řekl, když domů přišel, „já to napřed věděl, jak pořídím; ale nedělej si z toho nic, však Bůh nikoho docela neopustí. Dej mi dítě, já je sám ke křtu donesu a za kmotru vezmu, koho nejdříve potkám.“

Žena zaobalila děvčátko do kouska staré sukně a muži je slzíc do loktů vložila. I musel Lukeš přes pole, neboť stála kaple hezký kousek za vesnicí; asi sto kroků zdálí, kde se cesty křižovaly, potkal Lukeš starou babičku; jak ji spatřil, hned si umínil, že ji poprosí, aby dítěti za kmotru stála.

„Milá babičko, já bych vás o malou službu prosil. Jsem zde z té vesnice chudý chalupník; dnes mně žena porodila děvče, i šel jsem tedy k sousedkám prosit, by nám některá posloužila za kmotru, ale že jsme chudí, nechtěla žádná jít; vzal jsem tedy dítě sám a umínil si, kterou nejdříve potkám, tu že vezmu za kmotru. Vás jsem nejdříve potkal, tedy vás prosím, abyste dítěti byla kmotrovstvím.“

„I to vám mohu udělat; dejte sem to robátko a pojďte.“

Lukeš jí dal dítě a šli ke kapli. Právě chtěl pan páter odcházet, tu přijde kostelník a oznamuje mu, že jdou křtiny.

„Kdo je to?“ ptá se nevrle kostelníka.

„I je to ten darebák Lukeš; vždyť nemá sám, co by do huby strčil.“

Vtom vešel Lukeš s kmotrou. Babička mrštila okem po kostelníkovi a pozorovala, jak se na ni mračí a že žádných skvostných příprav ke křtinám nedělá; to ji zamrzelo, sáhla do kapsy, vytáhla lesklý, velký dukát, a přistoupivši ku knězi, do ruky mu ho vtlačila. Pan páter se s podivením na tu ošumělou babičku ohlídl, pak se podíval na dukát, schoval ho a šeptal kostelníkovi do ucha, aby mu dal pluviál, a pokřtil dítě chudého Lukše tak slavně jako nejbohatšímu měšťanu. Děvče dostalo jmeno Mariška. Po křtu vyprovodil pan páter kmotru až ke dveřům a kostelník až za dvěře, kde se mu také propitného dostalo.

Když přišla babička s Lukšem na rozcestí, kde se byli potkali, podala mu dítě, sáhla do kapsy, vytáhla opět dukát, který za plenu strčila, a pravila: „Z toho dukátu, co dítěti zakládám, budeš mít tolik, abys je dal dobře vychovat; až bude holce dvanácte let, přiveď ji sem na to místo, a já si ji pak vezmu k sobě na několik let, to jest, bude-li ona, ty a tvoje žena chtít. Abys ale poznal to místo, neboť ve dvanácti letech se mnoho změní a jen zde můžeš mne najít, tedy ti udělám znamení.“ Vytáhla ze záhradří zelený proutek a dotkla se ním země; tu vyrostl krásný růžový keř plný poupat, babička ale zmizela. Lukeš plný podivení ohlížel se po babičce, ale nadarmo. Nevěděl opravdu co se s ním stalo, a byl by tam snad až dodnes stál, kdyby se Mariška nebyla dala do pláče a tak ho na domov nebyla upamatovala.

Zatím čekala žena s nedočkavostí. Hlad, žízeň a tělesné bolesti ji trápily; v domě nebylo ani sousta chleba, ani krejcaru peněz. Tu vešel Lukeš do sednice.

„Ženo! neplač, nenaříkej; anděl Páně nám pomohl. Zde máš svou Marišku; dříve však, než dítě políbíš, vyndej závinek, abys viděla, jak vzácnou kmotru mělo.“

Žena plna podivení sáhla za plenu a vytáhla ne jeden — ale hrst dukátů. „Pane Bože!“ vykřikla a leknutím dukáty

z ruky pustila, že se po chatrné hůni a shnilé slámě rozkoulely. „Muži, kdo ti dal tolik peněz? Jen se podívej!“

„Já koukal dřív než ty a podivil se více než ty. Ale jen poslechni, povím ti, od koho je mám.“ Nato vypravoval ženě, jak se s ním u křtu bylo dálo, a doložil konečně: „Když jsem babičku více nespatriil, kráčel jsem domů; na cestě mi to ale nedalo, i vytáhnu závinek a místo jednoho dukátu mám jich plnou hrst. Ovšemže jsem se ulekl jako ty, ale já je pustil místo na zem zpátky do plenky, mysle sobě: „Počkej, neřekneš ženě nic, ať si vytáhne ty zlaté koníčky sama, ta bude koukat. A proto jsem ti také nic neřekl.“

„Teď ale, staroušku, nech divení, poděkuj za to, co nám Pánbůh nadělil, a pomoz mi ty zlatoušky sbírat. Mohl by sem přece někoho kozel přinést a na takové zboží se nesmí lakomý člověk dívat.“

Začali sbírat; ale nový div! Kde ležel jeden dukát, tam jich našli deset; když je všechny shrnuli, bylo jich hezká hromada.

„Pane Bože!“ pravila žena, starostlivě na hromadu zlata hledíc, „jestlipak nám ty peníze budou požehnány? Kdo-pak ví, nebyla-li ta babička zlý duch, který těmi penězi naše duše chce zakoupit?“

„Ale řekni mi jen, ženo, jak můžeš být tak zpozdilá? Copak myslíš, že by zlý duch se mnou šel do kostela, nechal se kropit svěcenou vodou, ba že by i kříž dělal? Jenom si to rozvaž. Že by to obyčejná ženská byla, to nedím; ale byl to dobrý duch, kterého nám Bůh co osvoboditele seslal, a já myslím, že můžeme ty peníze s pokojným svědomím podržet. Nejvíce se o to jedná, kam bychom je schovali, aby nám někdo na ně nepřišel. Prozatím je dám do truhly, ale zítra v noci je zakopám pod hrušku, a to ti povídám, ať žádnému ani slova neřekneš. Jeden dukát vezmu, půjdu k rychtářce a proměním ho; pak koupím mléka, vajec,

chleba, mouky a přivedu sem ženu, která by dobrou večeri přistrojila. Zítřka se vydám do města, nakoupím šatstva a peřin, a pak – hádej, stará, co ještě koupím?“

„Inu nejlépe, abys koupil bývalý náš statek, pole a dobytek a rozumněji s tím hospodařil než prvě.“

„Ženo! to první jsi uhodla, a o to druhé se pranic nestarej; já budu jistě dobře hospodařit, neboť mám pro koho a bída je dobrým kantorem.“

Když Lukeš peníze do truhly uložil a zamkl, vzal jeden z dukátů a šel nakoupit. Žena ošetřovala zatím dítě a kochala se v blahých snech, o jichž uskutečnění nepochybovala. Za malou hodinku otevrou se dvěře a do nich vkročí rázná, buclatá děvečka, nesouc v obou rukou velikánský krajáč s celým dojením, za ní šel Lukeš, v jedné ruce košík plný vajec, na nichž dvě cihlové buchty ležely, a v druhé do uzlu svázané peřiny.

„Požehnej Pánbůh!“ řekla děvečka postavivši krajáč na lavici. „Hospodyně vás pozdravuje a posílá vám trochu mléka na kaši; a kdybyste něco potřebovala, máte jen vzkázat, že vám ve všem poslouží.“ Nato odešla, nečekajíc na poděkování udivené ženy.

„Vidíš, co neudělal jediný dukát; kdyby věděli, co jich máme, na rukou by nás nosili. Rychtářka nás vším zapoprátila, i peřiny nám do zejtrí půjčí a starou přadlenu k posluze pošle. Já jí řekl, že naše dítě závinkem hrstku dukátů dostalo. Ať tedy víš, kdyby sem přišla, jak se chovat máš.“

Po té řeči rozdělal Lukeš oheň, a když přišla stará Veruna, byla za malou chvíli dobrá polívka uvařena. Zajisté že i to nejdražší jídlo z panské kuchyně vznešenému žaludku tak dobře nechutnalo, jako hladká ančka (tak nazývají v některých krajích mlékovou polívku) od staré Veruny přichystaná vyhladovělému Lukši a jeho ženě.

Druhý den po snídani vypravil se Lukeš do města.

Rychtářka té chvíle použila a běžela Lukšovu ženu navštívit, zvláště proto, aby se dověděla, jak to asi s těmi penězi vypadá. „Milá sousekko,“ začala, když se na její zdraví vyptala. „Do vašeho domu přišlo s děvčátkem boží požehnání!“

„Vždyť to není tak valné; hrstka dukátů se brzy rozkoulí. Bůh to zaplat té dobrotivé ženě, naší kmotře! Teď si můžeme zase statek i s náradím koupit a pořádný život vésti.“

„To uděláte nejlépe.“

Nato šla rychtářka pryč, ale dříve než došla domů, zastavila se u několika kmoter a tetiček, aby jim úplnou zprávu dala o Lukšově bohatství. Než bylo poledne, věděl každý kluk ve vesnici, že dostali u Lukšů věrtel dukátů. Večer se šťastný Lukeš z města vrátil a přivezl plný vůz domácího nábytku, šatstva, peřin a vařiva. Druhý den nato koupil svůj bývalý statek, pole a dobytek. Nyní měla nouze konec; Lukeš začal hospodařit a stal se teprva pořádným člověkem.

Největší jejich radost ale byla malá Mariška, děvčátko tak milé a hezounké, že je musel každý rád mít. „Ó milá kmotra,“ říkávaly staré babičky, „ta holka vám nevyroste, ta je na své stáří příliš moudrá.“ Ale navzdor tomu proctví rostla Mariška jako z vody. Když jí bylo deset let, řekl pan kantor, že ji rodiče nemusejí více do školy posílat, protože už tolik umí, co on sám. Dali Marišku tedy na dvě léta do města, kde se i ženské práci učila. Když docházel druhý rok, jel Lukeš zase pro Marišku, protože se blížila doba, kde ji babičce odevzdat chtěli. S radostí a chloubou objímala matka dceru, neboť se přihnalo mnoho známých na násep a všickni obdivovali se kráse děvčete, což rodičům nemálo lichotilo. Matičky, kterým syni dorůstali, myslely, že by to nebylo špatné, do takového hospodářství se přiženit. Největší právo si ale bral k Marišce rychtářův

Jirka a vypočítával již na prstech, za kolik let by se mohla asi vdávat. Ale pro Marišku kvetlo štěstí jinde!

Za několik dní bylo právě dvanáct let, co byla křtěna. S pláčem tedy, když i ty uplynuly, rozloučila se matka s Mariškou a otec ji vedl k růžovému keři, jsa té naděje, že tam také její štěstí zkvete. Stál tu čarodějný keř posud plný poupat, jako by ho teprv v tom okamžení babička ze země byla vykouzila. Nikdo se za celých dvanáct let neopovážil rukou na něj sáhnout, neboť si vypravovaly staré susedky, že je to nové rejdiště divých žen, a kdo by růži z keře toho utrhl, ten že padne v moc jejich. Jediný Lukeš mohl ty řeči vyvrátit, ale ten se s tím nikomu nesvěřil. Když došli místa, dotkl se Lukeš jednoho poupěte, a v tu chvíli stála místo keře paní kmotra před ním. V prvním okamžení ulekla se Mariška té nenadálé změny, ale když pohledla do tváře stařenky, opustila ji všecka bázeň.

„Chceš jíti se mnou, Mariško?“ ptala se děvčete kmotřinka.

„Děvče půjde rádo, paní kmotra,“ odpověděl za ni Lukeš.

„To mě těší; jděte tedy domů, kmotře, a nestarejte se více o svou dceru; jí se povede dobře a já vám ji brzy krásnější a šťastnější zase přivedu. By se vám ale po děvčeti nezastesklo, vezměte tohle zrcadlo; kdykoliv do něho kouknete, uhlídáte v něm Marišku jako živou. Nyní jděte domů; ale neohlížejte se ani vlevo ani vpravo ani nazad, sice by se vám mohlo něco zlého přihodit.“

Lukeš rozloučiv se s dcerou, vzal od kmotřinky zrcadlo a ubíral se zrovna k vesnici. Babička ale vytáhla zelený proutek, a pojavši Marišku za ruku, řekla: „Pojď, má dceruško, půjdem také.“ Přitom se dotkla proutkem země, ta se rozevřela a ony se octnuly uprostřed krásné zahrady ne daleko pěkného zámku. Velkou, prostrannou, do okrouhla založenou zahradu ohražoval neprůhledný samorostlý

plot. Stezky zlatým pískem posypané proplítaly se kříž nakříž mechovým trávničkem, na němž buď v záhonech rozsázené, buď v malebných keřích rostoucí květiny se skvěly. Vůně tisícerych kalichů, hájů a křovin, zpěv krásného ptactva, vše to opanovalo smysly Mariščiny tak, že se ani vzpamatovat nemohla. Po chvíli upřela zraky na ladný zámeček, jenž uprostřed stál. Kolem dokola pnuly se sloupy z bílého mramoru, ovité růžemi, jerichem a břečtanem. Z malé předsíně šlo se do šesti dveří; pět jich bylo z bílé slonové kosti se zlatými zámky, šesté byly z černého ebanu; sloupy před černými dveřmi byly též černé a obtočené ciprysem a rozmarýnou.

„V tom zámku,“ řekla babička k Marišce, „budeš bydlet. Všude můžeš chodit, všude se podívat, jen do toho šestého pokoje nechod, sice bude zle s tebou. Tuhle máš šest zlatých klíčů ode všech dveří, jdi a podívej se tam.“

K tomu se nenechala Mariška dlouho pobízet; vzala klíče a otevřela první dvéře. Byla to ložnice. Po podlaze ležely koberce z hermelínu; na slonové, stříbrem a zlatem draze vykládané posteli dýchaly měkké podušky. Bílé, hedbávné, od stropu až na koberec visící nebesa byly stříbrnými hvězdami posety, takové byly též záclony u oken.

„A v tom krásném pokoji na těch měkkých poduškách mám já spát?“ ptala se Mariška babičky.

„Vždyť jsem ti to již řekla, že je to všechno jen pro tebe, budeš-li poslušna toho, co ti přikážu.“

„Všecko vám, drahá babičko, udělám a na ten šestý pokoj ani nepomyslím.“

V druhém pokoji bylo kupadlo. V leskné podlaze byla zasazená krystalová kád, do níž stříbrnou trubkou voda se pouštěla. Třetí byla oblekárna, kde stály červeným damaškem potažené a perlovinou uměle vykládané lenošky. Uprostřed stál stříbrný stolek a na něm klenoty, jakýchž svět neviděl.

„Z těch si můžeš každý den vzít, co se ti bude líbit,“
řekla babička, vedouc děvče blíže k stolku.

„Ó Bože, to je lesk, to je krása; a já to nosit mám? Ó kýž
to mohu matce a otci okázat.“

„Když budeš hodná, uhlídají tě také jednou v tom
oděvu.“ Potom šla, odhrnula záclonu a otevřela užasnuté
Marišce šatnici, natlačenou skvostným prádlem a šatstvem.
Kdyby sto let živa byla, nebyla by to všecko obnosila.
Z toho pokoje šly do jídelny a odtud do pátého pokoje,
který byl ku práci uchystán. Na pěkném stolku ležely za-
čaté práce ženské a podál stála drahým kamením vyklá-
daná harfa.

„Jakpak se ti to zde líbí?“ ptala se babička.

„Jedno více než druhé; ale povězte mi, kdo bude na tu
krásnou harfu hrát?“

„Kdož jiný než ty, až se hrát naučíš?“

Potom, když se Mariška vykoukala, ustrojila ji babička
do pěkných šatů a vedla k obědu. Neviditelné ruce nosily
na stůl jídla, jichž na kolikero bylo. „A proč vy se mnou
nejíte?“ ptala se Mariška babičky, když viděla, že opodál
stolu sedá.

„Jenom jez, dceruško, jez; já jídám sama a sama také
spím.“

Po obědě, který Marišce jak náleží dobře chutnal, šla
s babičkou do zahrady. U malého rybníka se zastavily
a babička hodila hrst drobtů do vody. Tu se shluklo množ-
ství lesklých rybiček a hltalo a pralo se o hozené drobtý,
což Marišce nemalé potěšení činilo, jelikož jakživa tako-
vých ryb neviděla. Potom chodily dále po zahradě; babič-
ka ukazovala a jmenovala Marišce jmena nejpěknějších
květin, pak je z vyražení trochu zalívaly, a když byly
umdleny, natrhaly si chutného ovoce, sedly do některé
besídky aneb pod stinný strom a jedly. Tak jim ušel den;
po večeři dovedla babička Marišku do ložnice, dala jí

„dobrou noc“ a odešla. Když se Mariška odstrojila a pomodlila, zahrabala se do hebounkých podušek, přikryla hedbávným přikryvadlem a spala, jako by ji do vody hodil.

Slunce bylo již hezky vysoko, když se probudila. Babička stála u ní a pravila: „Těší mě, že jsi se tak do červena vyspala.“

Mariška přivítala babičku, vyskočila z postele a šla se strojit. I zdálo se jí, jako by jí při všem, co dělala, kromě babiččinih rukou ještě jiné, které však neviděla, nápomocny byly. Nechtěla se ale ptát. Když byla přistrojena, otočila jí babička ještě dvě šnůry perel, velkých jako zrna hrachu, okolo krku a rukou a pak ji obrátila k zrcadlu.

„Zlatá babičko, to mně to sluší!“ řekla Mariška s utěšenou tváří, když se několikrát před zrcadlem otočila. „Kdyby mě teď mamička viděla, anebo moje kamarádky, ty by koukaly!“

„Jen se spokoj, také to jednou bude.“

V jídelně na stolku stála přichystána snídaně. Na krystalové, zeleným listím obložené misce ležely vonné jahody a též v takovém koflíku dobré mléko, vedle toho stříbrný talíř a lžička. Když si Mariška na dobré snídání pochutnala, vedla ji babička do pracovního pokoje. Nejdříve ji učila šít, potom číst a písmeny na pergaméně malovat. Zatím přišlo poledne. Mariška usedla k obědu a babička odešla. Po obědě přišla opět, dovedla ji do zahrady a jmenovala zase pěkné ptáky, stromy a rozličné byliny. Babička měla ptactvo tak krotké, že, jak na malou píšťalku zapískla, všickni hned k ní přiletěli. Když viděla, že se to Marišce líbí, dala jí tu píšťalku. Po takovém vyrazení musela Mariška zase k práci. Odpoledne vyšívala všelijaké drahé věci a potom se učila na harfu hrát. Na to se nejvíce těšila, a proto jí to také ze všeho učení nejlépe do hlavy šlo. Po učení vzala babička sama harfu, sedla k oknu a poručila Marišce, by si k ní sedla, že jí zazpívá. Mariška myslila

v duchu: „To bude asi hezký zpěv; moje maminka není ještě tak stará a nebylo to k ničemu, když se dala do zpěvu; jak pak ta stará babička!“ Brzy se však divila! Když několi-krát scvrklými prsty stříbrné struny přejela, začala zpívat. Nikdy neplynul dojemnější a plnější hlas z hrdla lidského, jako u té staré pěvkyně. Jak začala zpívat, umlklo ptactvo, přestal šumot v hájích a vše bylo ticho; jen větřík odhou-pával zlehounka sladké tóny. Mariška, majíc chrpové oko na babičku upřené, ruce sepjaté, ani dechnout se neopovážila; teprv když tato zpívat přestala, popadla ji za ruku a z plného srdce si vzdychnouc pravila: „Ach babičko, vy umíte krásně zpívat!“

„To je také moje jediné potěšení, dokud ty mně větší nezpůsobíš.“

„Čímpak vám mohu potěšení způsobit?“

„Jen poslušenstvím.“

„Já vám jistě splním, co jsem přislíbila, a nikdy vás nezarmoutím.“

„Tys dobré dítě,“ řekla stařena a Marišku na bělounké čelo políbila.

Tak minul den za dnem, doba za dobou a z Marišky stala se rozšafná, moudrá a velmi krásná panna. Již po páté jabloň pod oknem odkvetla, co ji babička z domu odvedla. Posud se jí ale ještě nezastesklo, an jí čas v samé rozkoši a při zábavné práci ubíhal a babička krom jídla a noci nikdy ji neopustila. Ten pátý rok jednou časně zrána vstoupila babička do ložnice a pravila k Marišce: „Milá Mariško, musím tě na několik dní opustit; nerada odcházím, ale nemohu si jinak pomoci. Nezapomeň tedy na moje slova a nestýskej si; co nejdříve přijdu zase zpátky.“ Nato odešla.

Mariška byla teď sama; dopoledne jí ledajak uběhlo, leč odpoledne začala již tesknit. Nakrmila ryby i ptáky, nattrhala ovoce a šla vyšívát; bylo jí však brzy také u té práce

ouzko a ona běžela zase do zahrady. Zamyšlená¹⁶ chodila po blysknavých stezkách a po měkkém trávníku, až i náhodou u černých dveří státi zůstala. Za celý čas svého pobytí u babičky nevzpomněla na šestý pokoj; až do té chvíle ji zvědavost netrápila. „Proč mně asi zapověděla babička do toho pokoje se podívat?“ myslila nyní Mariška sama u sebe. „Co tam může asi býti, že by tak zle pro ni i pro mne bylo, kdybych tam vešla?“ Jižjiž se chtěla pro klíček rozběhnout, tu jí napadlo přísné napomenutí, a ona ustanouc vrátila se zase do zámku, vzala harfu, hrála a zpívala, čemuž se byla od stařenky velmi dokonale naučila. Potom šla spat; celou noc se jí však jen o šestém pokoji zdálo, v němžto všelikeré divy spatřila; první myšlénka, když se probudila, byl noční sen, který jí až do samého poledne pronásledoval. Nic jí netěšilo, nic jí nechutnalo, nikde neměla stání, až konečně odpoledne, nemohouc odolati vábné moci, klíčky s hřebíku sundala a zmužile k šestému pokoji kráčela. Hrůzou zkamenělá zůstala však na prahu státi, když dvéře otevřela a v pokoji černým aksamitem potaženém spatřila černou umrlčí truhlu, v níž kostlivec seděl a neustále hlavou kýval. Bouchla dveřmi, zamkla a celá ustrašena pospíchala nazpátek. Litovala nyní velice, že se nechala všetečností zavést; aby ale babičce těžké srdce neudělala, zapřísáhla se, že jí pro živého Boha o svém přestupku ani slova neřekne.

Třetí den se babička vrátila. Právě si Mariška zlatým hřebenem dlouhé kaštanové vlasy rozčesávala, když k ní vstoupila.

„Co ti schází, že jsi tak bledá?“ ptala se, když ji Mariška přivítala.

„Nic, babičko, nic, mně se jen po vás stýskalo,“ odpověděla Mariška a krev jí tvář polila, protože po prvé ve svém živobyetí lhala.

„Děvče, pověz mi, co ti schází?“

„Opravdu, babičko, nic mi neschází.“

„Mariško, tys byla v šestém pokoji, a teď se mne bojíš; přiznej se! Pováš-li, cos tam viděla, bude dobře pro tebe i pro mne; nepováš-li, bude zle pro mne i pro tebe.“

„Věru babičko, já tam nebyla.“

„Nu dobře, já ti dám na rozmyšlenou, pamatuj ale dobře na moje slova.“

„Ne, ne,“ pravila Mariška sama k sobě, když babička odešla, „já se nepřiznám, ať se stane co stane; snad mě babička jen tak zkouší, a když se nepřiznám, uvěří konečně, že jsem tam nebyla, a opět se udobří.“

Stará se zase vrátila a zůstala u ní celý den, ale o šestém pokoji se ani nezmínila. Druhý den ráno přišla k Marišce, vzala ji za ruku a vedla do zahrady. „Nyní mně pověz,“ ptala se, když přišly až doprostřed, „co jsi viděla v šestém pokoji.“

„Já tam nebyla.“

„Přiznej se, bude dobře pro mne i pro tebe.“

„Já nebyla v šestém pokoji.“

Tu máchnula babička kol sebe černým proutkem, a krásná zahrada proměnila se v divokou poušť, po níž se ukrutné řvání divoké zvěře rozléhalo. Tu cenil zuby hladový vlk, tam se prodírala houštím hlava divokého kance, onde zase číhal ukrutný tygr, za každým stromem byla nějaká netvora a v trávě se plazily kotouče hadů. S hrůzou si zakryla Mariška tvář a k babičce se přitulila. „Pověz, Mariško, co jsi viděla v šestém pokoji? Nepováš-li, nechám tě zde.“

„Ach babičko, to nečinite, já nebyla v šestém pokoji.“

„Dobře tedy, rozmysli se do rána.“ Tu máchnula proutkem a poušť se proměnila opět v zahradu.

Druhý den ráno přišla babička k Marišce a ptala se jí laskavě: „Jak jsi se rozmyslila, má děvečko?“

„Já vám jinak odpovědět nemohu.“

„Vidíš, Mariško, jestli mi to nepovíš, musíme se rozloučit a s tebou bude tuze zle. Zavedu tě do tmavého lesa, odkudž si sama pomoci musíš; budeš němá a nikdy úplného štěstí nedojdeš a koho nejradší mítí budeš, ten tě usmrtí. Přiznáš-li se, zůstaneš ještě déle u mne, pak se vrátíš k rodičům a budeš do své smrti šťastna. Nyní vyvol.“

„Dělejte se mnou co chcete, já nebyla v šestém pokoji.“

„Tedy se octni v černém lese a buď němá!“ zvolala stará a dotkla se proutkem ubledlé Marišky, která tím okouzlená k zemi klesla. Zatím ji nechme ležet a podívejme se jinam.

Černý les náležel jednomu mocnému králi, který měl jedinkého syna, jménem Milboj. Když se chlapec narodil, povolal král ke dvoru věštce a ptal se ho na budoucnost dítěte. A tu se dověděl: že vyroste Milboj co krásný princ, že bude v uměních cvičený a velký milovník boje a lovu. Nechce-li se však otec na něm velkého trápení dočkat, aby ho až do zletilosti na lov nepouštěl. – Což divu tedy, že princ, od rodičů nade všecko milován, se všech stran byl střežen. Když přicházel do let, bylo jeho nejmilejší vyražení, když mohl šermovat a ve zbrani se cvičit; ničím mu nikdo většího potěšení nezpůsobil, než když mu vypravoval o boji a lovu; tu hned celý hořel. Avšak jak snažně rodiče prosil, ti ho přece na lov pustit nechtěli. Bylo mu již bezmála dvacet roků, a ještě nic jiného nezastřelil kromě několik ptáků v zahradě a s nikým se nepotýkal, leč s domácimi psy.

Jednoho dne zrána vstoupí kvapně k matce do pokoje a s sepjatýma rukama ji prosí o přímluvu u otce, aby směl jít na lov. „Milá matičko, mně se dnes v noci zdálo, že jsem zastřelil krásnou laň, já si nemohu pomoci, ať kouknu kam kouknu, ať dělám co dělám, všude mám tu laňku před sebou.“

„Takové myšlenky, synáčku, zapuď; šálí tě zlý duch. Kdybys dnes na lov šel, věř, že by se ti nějaké neštěstí přihodilo.“

Milboj uposlechl matčiny rady, ale celý den chodil smuten a zamýšlen, aniž ho kdo potěšit mohl. Druhý den byl ještě časněji u matky, řka, že měl ten samý sen jako předešlou noc a že z hradu uteče, jestli ho otec na lov nepustí.

„Měj rozum, Milboji,“ pravila matka; „já s otcem promluví, tuším ale, že to bude nadarmo.“

„Učiň to, matičko, vždyť ti otec všecko k vůli udělá. S tím proroctvím je to pravá hloupost. Já umím loveckou zbraní dobře zacházet, na koni sedím, jak by mě přibil. Jaké strachy tedy?“

„Ty pospícháš jistě k neštěstí,“ řekla královna, a prstem miláčkovi zahrozíc, ubírala se ku králi.

Za chvíli zas přišla a král s ní. Hrozil synu hněvem, jestli od svého úmyslu neupustí. Milboj byl poslušný a nikdy otci na vzdor nejednal, co živ byl, nepřišlo mu to ale tak zatěžko, jako tenkrát. Ještě smutnější než předešlý den chodil po hradě a žádný s ním vydržet nemohl.

Třetí den, královna ležela ještě v posteli, přišel Milboj k ní a na kolenou ji opět o přímluvu prosil. „Já musím, matinko, na lov, musím tu překrásnou laňku dostat, sice sám touhou zajdu.“

„Prosím tě, synu, puť mimo sebe bludný šal ten; kdyby se ti něco přihodilo, svezl by se otcův nárek na mou hlavu.“

„Bojíš-li se toho, matko, půjdu sám k otci.“ To dořekl a kvapně ku králi pospíchal. Dlouho mu to otec po dobrém i po zlém vymlouval, ale nic platno nebylo, Milboj neupustil. Konečně, když i královna k miláckově straně se přidala, nechal se prosbami obměkčit a pustil syna na lov. Dvacet rozumných a zkušených myslivců muselo s princem, kterýmžto král pod ztrátou života přikázal, aby nad synem bděli.

Jako bujný kůň, když mu uzdu puť, hnal se Milboj z hradu se svým komonstvem. Již se schylovalo k večeru, mnoho zvěře bylo postříleno, ale Milboj nespatrił posud

bílou laňku, o které se mu po tři noci zdálo. Jezdil kříž nakříž a v zápalu ani nezpozoroval, že se od své družiny uchýlil. Tu vjede do malého výseku, kde uprostřed několik keřů stálo. Zdá se mu, že se tam něco bělá, honem bere kuši a myslí: „Počkej, toť jistě ta laňka, tu musím zastřelit.“ Již míří, tu vyskočí z keře panna překrásná, padne před Milbojem na kolena a sepjaté ruce k němu zdvihá. Byla to Mariška. Když se z mdloby, do které ji čarodějný proutek babiččin uvrhl, probudila, spatřila se v lese na trávě ležeti. Tu chvíli slyšela troubení a dusot koňů, ukryla se tedy za keřem, odkudž ji však brzy strach před napnutou kuší vyhnal.

„Jak jsi sem zabloudila, panno krásná?“ ptal se Milboj a zdvihal Marišku se země. Místo odpovědi položila ona prst na ústa a smutně hlavou zakroutila, na důkaz, že mluvit nemůže.

„Tys nemá? Ach škoda, přeškoda!“ zvolal Milboj a outrpně jí do krásných očí hleděl, až mu u levého boku jaksi divně býti počalo. Vzal roh a zatroubil myslivcům na znamení; ti se po chvíli teprv se všech stran sjížděli, neboť ho již někteří pohřešili a po lese hledali. „Mně se zdá, že náš princ místo laňky lesní ženku ulovil,“ šeptal jeden starý myslivec druhému. Milboj vida, že všickni zvědavě na Marišku hledí, řekl jim: „Tato panna jest královská princezna, od jednoho čarodějníka unešená. Divnou náhodou mu ale vyklouzla a přišla až sem, kde moci k ní více nemá. Jistě mě tedy vyšší moc k lovu poháněla, neboť by ubohá zde hladem byla umřela.“ Vědělť Milboj dobře, jaký účinek vymyšlená pohádka u služebníků míti bude; sotva domluvil, slezli všickni s koňů a úctu panně vzdávali. Přívětivým usmáním a pokynutím hlavy děkovala ona a tím srdce jejich k sobě naklonila. Na cestě k domovu přikazoval Milboj přísně všem, aby o dívce mlčeli, dokudž by jim to nedovolil.

Se strachem očekávali král a královna princův návrat. Již bylo hezky pozdě na noc, když sloužící zprávu přinesli, že princ domů jede. V hluku a běhu nezpozoroval nikdo, že Milboj Marišku do svého pokoje odvedl a tam ji zamkl. Zdravého přijal král od myslivců syna svého; že má v srdci hlubokou ránu, o tom nikdo nevěděl.

„Nu, jestlipak jsi tu laňku, po níž jsi tak toužil, opravdu ulovil?“ ptal se král Milboje.

„Ovšem, otče, po večeri vám ji okážu.“ Když jedli, vzal Milboj od nejchutnějších jídel na zlatý talíř a nesl Marišce. Když se ho matka ptala, kam to nese, odpověděl, že laňce.

„To musí být divná laňka,“ řekla královna. „Tu bych ráda viděla.“

„Hnedle ji přivedu,“ odpověděl princ a pospíchal do svého pokoje, kde měl tak vzácnou kořist schovanou. Když do dveří vkročil, viděl, že drží Mariška knihu v ruce, i ptal se jí, jestli umí číst? Mariška posvědčila.

„A snad také psát?“

Ona zase posvědčila.

„Toť je vyhráno; tedy mně můžeš napsat, kdo jsi, jak se jmenuješ a co se s tebou stalo?“

Tu napsala Mariška, jak se jmenuje a že je z té a té vesnice sedlákova dcera, pět let již od rodičů vzdálena; kde po ten celý čas byla, to že do smrti žádnému povědět nesmí. Chce-li jí tedy princ dobrodiní prokázat, aby ji k jejím rodičům dovedl.

„Ne, ne,“ řekl Milboj a vzal děvče za ruku, „ty nesmíš více odtud; já si tě zamiloval a chci tě za ženu pojmut.“

Mariška smutně hlavou točíc vzala list a namalovala: „Budeš nešťastný!“

„Jakž bych mohl být s tebou nešťastný? Řekni jen, že mě máš ráda, a půjdem k rodičům, aby nás požehnali, o to ostatní se nestarej.“

Když jinak nechtěl, podala tedy Milbojovi ruku a oba šli k rodičům. S úžasem hleděli tito na syna, když místo laňky tak krásnou pannu do síně přivedl, avšak ještě více podivili se, když jim řekl, že ta panna jeho ženou býti má. Zprvu nechtěl král o sňatku ani slyšet; když se ale královna za syna přimlouvala a ten sám s milenkou před otcem klekl, nechal se prosbami a více ještě krásou Mariščinou poněkud uchlácholit. Úplné svolení ale dal teprv třetí den, neboť mu to bylo přece proti mysli, že si jediný syn a dědic velkého království bere děvče němé, o kterém vlastně žádný nevěděl, kdo je a odkud pochází. Svatba slavila se nádherně a skvostně, jak se na královského syna sluší a patří. Ale co tu hostů bylo, nade všemi skvěla se jako slunce mladá královna.

V lásce a rozkoši žili mladí manželé a posud nevzpomněla Mariška na babiččinu kletbu. Již se čekala brzy do kouta, tu přijdou jednoho dne poslové, že táhne velké nepřátelské vojsko proti králi. Nastal nářek veliký. Milboj rozžehnav se s rodiči, poceloval ještě naposled usazenou tvář své manželky a pak vsedna na bujného vrance, ujížděl v čele vojinů z hradu.

Nyní nastali Marišce teskní dnové. Ač se král i královna všemožně snažili, aby ji vyrazili, ona přece na nic nedbala a nejraději o samotě čas trávila. Konečně dostala zprávu, že Milboji štěstí přeje. Když čas vypršel, porodila Mariška krásného syna. Bylo velké potěšení u celého dvora, největší však měl král a královna. Hned druhý den měl býti posel k princovi odeslán, by mu radostnou zprávu donesl. Tu samu noc přišlo na ženy, co u šestinedělky hlídaly, takové spaní, že se mu žádná ubránit nemohla. Tu se na jednu rozhrnou záclony u postele, a před Mariškou stojí přívětivá tvář babiččina.

„Ó má zlatá babičko,“ zvolala potěšená Mariška, která tu chvíli opět řeči nabyla. „Jak se vám mohu odsloužit, že

jste mi takové štěstí připravila! Podívejte se na to novorozeňátko!“

„Chceš-li zůstat šťastna, pověz, co jsi viděla v šestém pokoji?“

„Babičko, já tam nebyla.“

„Pověz, bude zle s tebou.“

„Já tam nebyla.“

Tu popadla babička dítě, a dříve než jí matka zabránit mohla, roztrhla je vejpůlky, až krev sněhobílé podušky a tvář matčinu postříkla. Ubohá matka vykřikla, pak ale polomrtva nazpět klesla. Hlídačky ze spaní se probravše nahlídly, co as paní dělá, a tu viděly kolébku prázdnou, postel a všecko kolem plno krve a matku polomrtvou. I pustily se všechny do náramného křiku a běžely ku královně. Ta si vlasy z hlavy škubala, když to hrozné divadlo spatřila. Marišky se ptát nemohla, za jedno byla němá, za druhé ze mdlob ani nevycházela.

„Ó že jsem tomu připustil,“ naříkal ubohý král, „aby si ji Milboj vzal; já si to vždy myslel, že z toho nevzejde požehnání. Nyní je patrné, že to lesní ženka; ty prý své děti snědí. Ó nešťastný osud!“ Tak bědoval neustále starý král.

Druhý den poslali k princovi, aby zvěděl o nešťastné události, řkouce, že by nejlépe bylo zlopověstnou matku dát upálit. Oni nevěděli, jak tuze ji Milboj miluje. Jeho odpověď zněla, aby všecko nechali jako prvé a s Mariškou tak nakládali jako až posud. Stalo se dle jeho rozkazu. Za několik neděl vrátil se co vítěz z boje. Ubledlá, utrápená Mariška šla mu naproti a s pláčem mu okolo krku padla. On přivinul k srdci milenou choť a laskavými slovy ji těšil, by hoře její poněkud ukojil. Jak mu za to v srdci Mariška děkovala, každý lehce uvěří; neboť nemyslela jináče, než že ji manžel dá usmrtit. Když byli o samotě, hněval se král na Milboje, že se ženou přísněji nenakládal.

Milboj byl ale rozumný a odpověděl: „Nermuť mne, otče, já vím, že to Mariška neučinila; ona je však pod zlou mocí a ta se nad ní mstí. Kdyby měla být po druhé matkou, budu sám hlídat a jistě se to nestane.“

Ale Bohu žel! Mariška byla po druhé matkou, a krátce předtím musel Milboj zase do boje. S těžkým srdcem se s ní rozloučil. Před odchodem ještě prosil rodiče a nařídil všem, nechť se stane jakkoli, aby žádný Marišce neubližoval. Opět porodila roztomilého chlapce. Jak se setmělo, přišlo na hlídačky spaní, takže v okamžení všecky usnuly. Tu se rozhrne záclona a u postele stojí babička. „Jak se máš, Mariško?“ ptá se uleknuté matky.

„Zle a dobře; proč jste mně udělala tak těžké srdce, babičko?“

„Pověz, co jsi viděla v šestém pokoji, a bude všecko zase dobře.“

„Já tam nebyla.“

„Pověz, bude zle s tebou.“

„Já tam nebyla.“

Již sáhala matka se strachem pro svůj drahý klenot, tu jí ho však babička vytrhne, a rychleji než vykřiknout mohla, byla postel krví zbarvena. Když se hlídačky probudily, udělaly povyk, všecko se sběhlo, a spatřivše to hrozné divadlo, odvrátily se s ošklivostí od ukrutné matky. Jen přísný rozkaz princův ochránil Marišku, že ji na hranici nehodili. Avšak ubohá trpěla nejvíce; ale navzdor tomu přece si umínila, kdyby se to ještě jednou státi mělo, že slib svůj nezruší.

Milboj přijel domů, a ač ho ztráta dítěte velice trápila, přece bolest svou Marišce znáti nedal a vždycky jen ji těšil a proti rozzlobeným rodičům zastával. Po třetí byla Mariška matkou. Tenkrát zůstal Milboj doma, aby šestinedělku sám hlídat mohl. Měla zase chlapce; jak se narodil, nehnul se Milboj více od kolébky. Přišla noc; nepřemoži-

telná tíže počala mu víčka svírat, on se bránil, ale konečně přece podlehl a usnul. To okamžení okázala se babička. „Jak se máš, Mariško?“ ptala se matky, která ouzkostně dítě do náručí sevřela.

„Dost zle jsem se měla, nyní je opět lépe; ale smilujte se, babičko, neberte mně moje dítě!“

„Pověz, co jsi viděla v šestém pokoji?“

„Já tam nebyla; ach smilujte se, bude to má smrt.“

„Bude, bude, i tvého dítěte, nepovíš-li, co jsi viděla v šestém pokoji.“

„Já tam nebyla.“

Tu jí vytrhla babička dítě z náručí a proud horké krve postříkl studenou tvář matčinu. Milboj se probudil, a když viděl, že dítě zmizelo, Mariška že má tvář plnou krve a on sám že je krví zbrcen, tu naříkal a zoufale vlasy z hlavy si trhal. Přiběhli rodiče, sběhl se lid a jednohlasně všickni volali: „Upal, králi, upal tu čarodějnici, nechceš-li ještě neštěstí na celou zem uvalit.“ Otec i matka doráželi na ubohého syna, aby Marišku upáliti kázal, sice že se lid vzbouří. Dlouho nemohl Milboj takové ukrutnosti přivolit, když ale viděl, že se lid opravdu bouří, vydal ji na smrt.

Ubohá Mariška, když zaslechla, že má být druhý den upálena, byla by se ráda s manželem rozloučila, ale on k ní nešel. S oddaností smrt očekávala, neboť jí na světě nic více netěšilo, co manžel na ni zanevřel. Nesmírné množství lidstva stálo druhý den časně ráno na popravišti a čekalo, až Marišku vyvedou. K poledni přijel černý vůz se čtyřmi koňmi a na něm seděla Mariška černě přistrojena. Celý dvůr, král i královna přijeli na popravu se podívat. U hranice ji ssadili s vozu a chtěli ji na hranici položit, vtom jí zaklepe někdo na rameno, a když se ohlídne, vidí babičku před sebou stát: „Jak se ti vede, Mariško?“ ptá se jí svým příjemným hlasem.

„A jak se mne můžete ještě ptáti?“

„Pověz, co jsi viděla v šestém pokoji?“

„Já tam nebyla.“

„Pověz, bude všechno dobře, pomůžeš sobě i mně.“

„Já tam nebyla.“

Babička zmizela, aniž ji kdo viděl. Katané přiskočili, vzali Marišku a vlekli ji na hranici. Mnozí reptali, ale největší díl litoval mladou a krásnou paní. Již chtěli hranici zapálit, tu se strhne radostný křik: „Nepalte, nepalte, ona je nevinna!“ Lid se rozstoupil a tu spatřil král čtvero bílých koní, zlatým náčiním ozdobených, zdálí přijíždět. Nad nimi vlál bílý praporec.

S podivením hleděl každý, kdo to přichází. Koně se zastavili, prapor sklesl a se zlatého, drahým kamením vykládaného vozu sestupuje překrásná vysokorostlá paní, v ruce nese dítě, zaobalené v hedvábné pleničce. Za ní skočí dvě malých pacholátk, též skvostně oblečených. „Mariško, Mariško, sejdi dolů!“ zvolala paní, když přišla až k samé hranici. Sotva zaslechla odsouzená Mariška babiččin hlas, vyskočila vzhůru a žádnou bolest, žádnou slabost více necítila. Když sešla s hranice a na místě babičky krásnou paní s třemi dětmi spatřila, točila se jí radostí hlava kolem a nohy pod ní klesaly.

„Mariško,“ řekla paní, „zde máš svoje děti! Já jsem ta stará babička, já jsem ten kostlivec, kterého jsi v šestém pokoji viděla. Kdybys byla se přiznala, nebyla bys mě nikdy vysvobodila a na věky nešťastnou zůstala. Že jsi dostala slovo, vysvobodila jsi mne a sebe i své děti do smrti šťastnými jsi učinila. Já jsem jednoho mocného krále jediná dcera. Ohyzdny čarodějník si mě zamiloval a přestrojen za bohatého prince o mou ruku žádal. Já ho však brzy prohlídla a ruku jemu odepřela. Za to mě zaklel v škaredou babici a každou dvanáctou hodinu v kostlivece proměnil. Co mě vysvobodit mohlo, tys to všechno přestála. Ještě jednou ti děkuji; buď šťastna a nezapomeň

nikdy na starou babičku.“ To dořekla, políbila Marišku a děti na čelo, a již tu nebylo po ní ani památky. Od hradu však letěl na říčním koni Milboj, kterému babička znamení dala. Skočil s koně a před Mariškou klekna, o odpuštění žádal.

„Mileráda všem odpouštím,“ řekla Mariška Milboji ruku podavši, „vy jste nemohli vědět, že jsem nevinna.“

I zlíbal Milboj matku a roztomilé děti, které se k rodičům tulily. Král a královna také Marišku o odpuštění žádali, a ona všem odpustila. S radostí, od jásavého lidu provázena, navrátila se do hradu. Tam bylo nové překvapení. Všecky Mariščiny pokoje byly tak ozdobeny jako v letohrádku, v němž Mariška s babičkou bydlela. Ten šestý byl ale celý zlatem vyložen a na místě truhly s kostlivcem stála truhla plná drahých kamenů, za které si Mariška patero království koupit mohla. Druhý den poslal Milboj pro starého Lukše a jeho ženu. I rozdali blažení rodiče, kde co měli, chudým a odebrali se k šťastné dceři, kde spokojeně pohromadě žili a často na starou babičku vzpomínali.